

## WOJNY Z ROSJĄ W XVII w.

### 1. Sytuacja w Rosji pod koniec XVI w. i na początku XVII w.

W 1598 r. zmarł ostatni car z dynastii Rurykowiczów, syn Iwana IV Groźnego – Fiodor. Na tronie rosyjskim zasiadł jeden z bojarów (magnatów) rosyjskich – Borys Godunow. Przeciwko niemu zaczęła się tworzyć opozycja pośród magnatów rosyjskich, zaczęły wybuchać bunt przeciwko Borysowi Godunowowi. Jednocześnie na Rosję spadły klęski nieurodzaju i wybuchł głód. W historii Rosji okres ten nazwano czasami „wielkiej smuty” (okres między panowaniem dynastii Rurykowiczów a Romanowów).

### 2. Dymitriady 1604 – 1609.

- Tak określa się wyprawy Dymitrów na Rosję przy pomocy Rzeczypospolitej, których celem było zdobycie tronu moskiewskiego.
- Na początku XVII w. na dworze polskiego magnata Wiśniowieckiego pojawił się człowiek podający się za cudem ocalałego najmłodszego syna Iwana IV Groźnego – Dymitra. Starał się on uzyskać pomoc w zdobyciu tronu rosyjskiego obiecując liczne korzyści w przypadku powodzenia. Magnaci polscy, głównie **Adam i Konstanty Wiśniowieccy** oraz **Jerzy Mniszech** poparli **Dymitra Samozwańca**, widząc szansę zdobycia wpływów w pogrążonej w chaosie Rosji. Król Zygmunt III Waza zezwolił na prywatny zaciąg, nie poparł jednak oficjalnie Dymitra Samozwańca.
- Wyprawa Dymitra I Samozwańca ruszyła na Moskwę w 1604 r. Dymitra zajął twierdze rosyjskie Czernihów, Kurs, Rylsk, a po śmierci Borysa Godunowa zajął Moskwę. W 1605 r. został koronowany na cara. Ożenił się z córką wojewody Jerzego Mniszcha – Maryną. Szybko przeciwko niemu powstała opozycja bojarska. Oskarżano go o zbytnią przyjaźń z Polakami i rozdawanie im rosyjskich urzędów itp. W 1606 r. wybuchł przeciwko niemu bunt – Dymitr I został zamordowany, a na tronie rosyjskim zasiadł Wasal Szujski.
- W Polsce pojawił się II Dymitr Samozwaniec. Obawiając się kolejnej interwencji polskich magnatów Wasal Szujski sprzymierzył się ze Szwecją (z którą państwo polskie było w stanie wojny) podpisując w 1609 r. traktat w Wyborgu skierowany przeciwko Rzeczypospolitej. Sojusz rosyjsko – szwedzki miał zagwarantować bezpieczeństwo Rosji.

### 3. Wojna z Rosją 1609 – 1619.

#### a) przyczyny:

- bezpośrednią przyczyną wojny było zawarcie sojuszu szwedzko – rosyjskiego, który godził w interesy państwa polskiego. Sojusz ten był bardzo groźny dla Rzeczypospolitej – mogło dojść do sytuacji walki jednocześnie z Rosją i Szwecją. Zygmunt III Waza chciał pokonać Rosję i rozbić ten sojusz
- mieszanie się magnatów polskich w wewnętrzną sytuację polityczną w Rosji osłabiło przyjazne dotąd stosunki polsko – moskiewskie
- magnateria pragnęła zdobyć wpływy w Rosji. Chaos wewnętrzny, spowodowany walkami o tron rosyjski oraz licznymi buntami chłopskimi, sprzyjał planom polskiej magnaterii.
- Zygmunt III Waza pragnął zdobyć tron rosyjski by wykorzystać Rosję do walki o odzyskanie tronu szwedzkiego

#### b) przebieg

Zygmunt III Waza uderzył na twierdzę Smoleńsk i rozpoczął jej oblężenie. Część wojsk polskich, dowodzona przez hetmana wielkiego koronnego Stanisława Żółkiewskiego, wyruszyła spod Smoleńska w kierunku Moskwy. **Hetman Stanisław Żółkiewski** pokonał wojska Wasyla Szujskiego w **bitwie pod Kłuszynem w 1610 r.** – otworzył sobie drogę na Moskwę. Wasal Szujski po klęsce został zdetronizowany (pozbawiony tronu) przez bojarów, którzy rozpoczęli rozmowy ze Stanisławem Żółkiewskim. W lipcu 1610 r. hetman Żółkiewski podpisał **polsko – rosyjski traktat o sukcesji tronu**, na mocy którego powołano na tron rosyjski syna Zygmunta III – Władysława Wazę. Moskwa i inne miasta rosyjskie zaprzysięgły Władysławowi Wazie wierność. Wojska Żółkiewskiego zostały wpuszczone do Moskwy i zajęły Kreml. Niestety Zygmunt III nie uznał układu gdyż pragnął korony rosyjskiej dla siebie.

Przeciwko Polakom wybuchło powstanie narodowe – powstańcy rozpoczęli oblężenie Kremla. Ostatecznie polska załoga Kremla skapitulowała; pozwolono jej opuścić granice Rosji. Zygmunt III zdobył Smoleńsk. Na tronie rosyjskim w 1613 r. zasiadł Michał Romanow i w ten sposób zakończył się okres wielkiej smuty. Polacy nie wykorzystali szansy opanowania Rosji.

- c) w **1619 r.** podpisany został **rozejm w Dywilinie** – do Rzeczypospolitej zostały włączone księstwa: siewierskie, smoleńskie i czernihowskie; zgodzono się na wymianę jeńców wojennych. Władysław waza stał się „odzyskać” tron moskiewski.

#### 4. Wojna smoleńska 1632 – 1634.

Po śmierci Zygmunta III Rosjanie podjęli próbę odzyskania ziem utraconych na mocy rozejmu w Dywilinie, a w szczególności Smoleńska. Dzięki odsieczy poprowadzonej przez Władysława IV Wazę Smoleńsk pozostał w polskich rękach. zawarto pokój w Polanowie, który kończy zmagania polsko – rosyjskie w pierwszej połowie XVII w. Potwierdzono postanowienia z Dywilina, a Władysław IV zrezygnował z praw do tronu carskiego.

#### 5. Wojna z Rosją w latach 1654 – 1667 (1686).

- a) przyczyny – bezpośrednią przyczyną wybuchu wojny było zawarcie ugody w Perejasławiu między carem a Kozakami, na mocy której Ukraina uznała władzę zwierzchnią cara. Rzeczypospolita nie mogła się na to zgodzić.

b) przebieg

Wojska rosyjskie wkroczyły na Litwę i w krótkim czasie zajęły znaczną jej część z Wilnem, Smoleńskiem i Grodnem. Rosjanie mieli szansę opanowania jeszcze większego terytorium. Kampania została powstrzymana w chwili najazdu szwedzkiego na Rzeczypospolitą w 1655 r. Rosjanie nie chcieli wzrostu potęgi Szwecji i opanowania przez nich Rzeczypospolitej. Rozejm trwał do końca „potopu” szwedzkiego – do 1660 r. Działania wznowiono zaraz po zakończeniu wojny ze Szwecją. Tym razem były one bardziej pomyślne dla Rzeczypospolitej. Wojska polskie pokonały Rosjan w bitwie pod Cudnowem i odzyskały prawie całą Ukrainę.

- c) W **1667 r.** zawarto **rozejm w Andruszowie**, na mocy którego księstwo Smoleńskie i wschodnia lewobrzeżna Ukraina przypadła Rosji.

W **1686 r. w Moskwie** podpisano pokój zwany **pokojem Grzymułtowskiego**, który kończy wojny polsko – rosyjskie w XVII w. Potwierdza on postanowienia rozejmu andruszowskiego.